

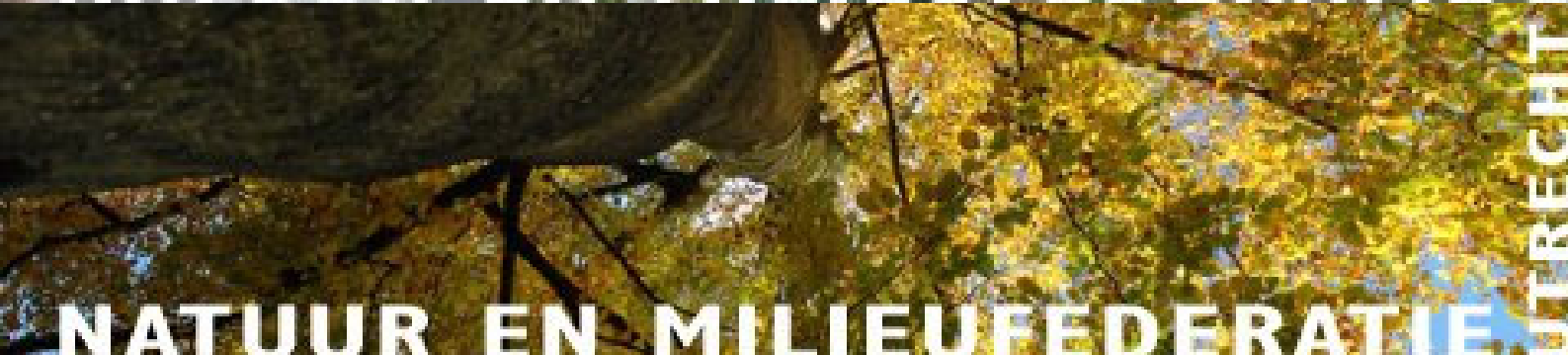
NATUUR EN MILIEUFEDERATIE

NATUUR EN MILIEUFEDERATIE

NATUUR EN MILIEUFEDERATIE

NATUUR EN MILIEUFEDERATIE

NATUUR EN MILIEUFEDERATIE

NATUUR EN MILIEUFEDERATIE

UTRECHT UTRECHT UTRECHT UTRECHT UTRECHT UTRECHT UTRECHT

Natuur en Milieufederatie Utrecht

Samen voor een mooi en duurzaam Utrecht

Beleidsplan 2010 – 2013

Introductie

Het streven naar duurzaamheid kan de laatste jaren rekenen op een breed draagvlak. Vooral de erkenning van klimaatverandering als wereldwijd probleem van de eerste orde heeft daarbij als hefboom gewerkt. Het terugdringen van de uitstoot van broeikasgassen krijgt veel aandacht, aandacht die doorwerkt op allerlei terreinen: op energiegebruik bij gebouwen, op wonen en mobiliteit en ook voeding. Gebruik van de ruimte voor duurzame energieopwekking is onderwerp van veel verhitte discussies. De klimaatverandering die ons te wachten staat vraagt om grote veranderingen in de inrichting van de ruimte en zal impact hebben op de leefomgeving.

De toon voor verandering in denken en doen is gezet; er worden veel initiatieven genomen voor duurzamer productie en consumptie. Dé opgave voor de komende jaren is dit bewustzijn vast te houden en te laten uitmonden in de grote stappen naar een duurzame ontwikkeling die nodig zijn. Daarvoor zal het gevoel van urgentie moeten worden vastgehouden en vergroot, moet *windowdressing* worden voorkomen en zal het werken aan duurzaamheid moeten worden ervaren als een positieve uitdaging.

Ook waar het gaat om de inrichting van Utrecht zien we een breed duurzaamheidsbesef: de kwetsbaarheid van de groene ruimte wordt erkend, zorgvuldig ruimtegebruik staat op de agenda en er wordt geïnvesteerd in natuur en de kwaliteit van het landelijk gebied. De praktijk is hier echter vaak weerbarstig; er zijn veel conflicterende claims op de ruimte en verschillende belangen in het landelijk gebied.

In beide gevallen – het verduurzamen van de economie en het duurzaam inrichten van de ruimte – is het bereiken van de doelen afhankelijk van een samenspel van veel verschillende partijen. De overheid, bedrijven en burgers hebben elkaar nodig. De overheid is meer en meer afhankelijk van maatschappelijke partijen bij het realiseren van duurzaamheidsdoelen. Private investeringen bepalen de kans op succes bij duurzame gebiedsontwikkeling, bij het realiseren van duurzaam energiegebruik, en bij transities in productieprocessen. Deze investeringen worden mede bepaald door publiek draagvlak en door consumentengedrag. De betrokkenheid van bewoners bij hun leefomgeving en bij duurzaamheid is om die reden een belangrijke drager van verandering.

Voor de Natuur en Milieufederatie Utrecht leiden deze ontwikkelingen tot enkele nieuwe doelen. Het agenderen van de opgaven in algemene zin is niet langer nodig. Wat wél nodig is, is het benoemen van concrete mijlpalen, het beoordelen van plannen en initiatieven op hun daadwerkelijke bijdragen aan duurzaamheid, het ondersteunen van voorlopers en aanjagen van de achterblijvers door publiciteit, en het bevorderen van brede publieke steun en burgerparticipatie. De NMU wil in dit veld vooral optreden als verbindingsmakelaar, initiator en aanjager, maar zal ook als ‘waakhond’ zichtbaar zijn.

In dit beleidsplan wordt aangegeven hoe de NMU de veranderingen in de omgeving beoordeelt en welke ambities wij hebben voor de komende jaren.

Leeswijzer

We geven eerst een analyse van de belangrijkste maatschappelijke trends op ons werkveld. Daarna schetsen we in algemene zin welke rollen en werkwijzen de NMU oppakt. Nadat we de opgaven voor Utrecht op een aantal thema's meer concreet hebben gemaakt, geven we de speerpunten van de NMU aan. Per speerpunt schetsen we daarbij de doelen en werkwijze. Tot slot geven we aan wat deze inzet door de NMU vraagt van onze organisatie.

Missie

De NMU werkt aan een mooie en duurzame provincie Utrecht: een provincie met een mooi landschap, een rijke natuur en een schoon milieu. Een provincie waar we duurzaam wonen en werken, zodat de bewoners van Utrecht en ook mensen later en elders van een gezonde leefomgeving kunnen genieten.

De NMU geeft in de Provincie Utrecht een krachtige stem aan de kwetsbare waarden van natuur, milieu en landschap. We werken samen met overheden, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bewoners aan natuur- en milieuvriendelijke oplossingen. We ontwikkelen vernieuwende initiatieven en stimuleren de uitvoering daarvan door partijen te verbinden.

In een duurzaam Utrecht:

- zijn wonen, werken en reizen klimaatneutraal ...
- ... doordat Utrecht zuinig is met energie en grondstoffen en in zijn energiebehoefte voorziet met vernieuwbare bronnen
- wordt bebouwd gebied zorgvuldig benut ...
- ... en koesteren we open landschappen en natuur
- is het prettig wonen in de steden en dorpen ...
- ... met schone lucht en natuur om de hoek
- krijgen planten en dieren de ruimte ...
- ... in mooie natuurgebieden waarvan mensen kunnen genieten
- is ruimte voor een dynamische economische ontwikkeling
- ... die méé investeert in een mooi landschap en rijke natuur

Onze omgeving: trends

De NMU richt zich op twee overkoepelende thema's: **de duurzaamheid van de leefomgeving** en **de inrichting van de ruimte in Utrecht**. Hieronder geven we een korte analyse van de belangrijkste maatschappelijke en bestuurlijke trends die ingrijpen op deze thema's.

Duurzaamheid van de leefomgeving

Sinds enkele jaren staan milieu en streven naar duurzaamheid weer sterk in de maatschappelijke aandacht. De klimaatproblematiek maakt duidelijk dat onze productie- en consumptiepatronen leiden tot het uitputten van hulpbronnen en het verstoren van natuurlijke processen, met grote gevolgen voor de leefomgeving wereldwijd. Mensen beseffen de impact van hun eigen wonen, werken, bewegen en consumeren voor die leefomgeving, dicht bij en ver weg. Het verbreden en versterken van dit besef is een nieuwe impuls voor het streven naar een duurzame ontwikkeling, een ontwikkeling waarbij de economie niet langer een bedreiging vormt voor ecologie en de planeet, maar juist is gericht op het behoud daarvan.

We zien dat deze opgave breed wordt erkend. Veel regelgeving en maatschappelijke afspraken, zoals het convenant duurzaam inkopen en de klimaatakkoorden tussen VROM, VNG en IPO, hebben ervoor gezorgd dat er langdurig zal worden ingezet op duurzaamheid. Maar ook is

duidelijk dat de overheid dit niet alleen kan. Gelukkig zien we ook bij het bedrijfsleven veel initiatieven om duurzaamheid concreet vorm te geven. De economische crisis maakt het weliswaar moeilijker om de transitie naar duurzaamheid te financieren, maar biedt door het afbreken van bestaande markten ook juist kansen aan innovaties. Duurzaamheid wordt gezien als groeimarkt. In de praktijk zien we echter ook dat op veel terreinen de concrete veranderingen maar heel langzaam tot stand komen. De aanzetten zijn er, maar vragen om grote stuwende kracht.

Milieuorganisaties hebben een goede toegang tot gemotiveerde partners. Zij worden in veel discussies over natuur, landschap en milieu als betrouwbare afzender gezien.

Een andere relevante maatschappelijke ontwikkeling is de individualisering van de maatschappij. Afgelopen jaren zijn mensen zich steeds meer gaan vragen wat er voor hen zelf te bereiken is, maar vooral te winnen is, op het gebied van de leefomgeving. De mondige burger is zich niet alleen bewust van zijn eigen belangen, maar ook van zijn eigen kracht en weert zich als nooit tevoren. Deze trend is vanuit duurzaamheidsperspectief positief waar het bijvoorbeeld gaat om plannen voor bouwen in groenstroken en de luchtkwaliteit. Echter wanneer het gaat om transformaties in het stedelijk gebied, parkeerbeleid, energiebesparing in de huursector en windmolens kan deze trend zich ook keren tegen ambities voor duurzaamheid.

De uitdaging is de grote betrokkenheid van mensen bij hun leefomgeving te benutten bij het totstandkomen van duurzame plannen en het in gang zetten van duurzame innovaties. De NMU kan hierbij als verbindende partij optreden, door de betrokkenheid van mensen te mobiliseren en zichtbaar te maken naar overheden en bedrijven; en door burgerinitiatieven te ondersteunen.

Tegenover de aandacht voor klimaat en energie staat een andere trend, namelijk dat er een zekere gezagigheid optreedt ten aanzien van de milieuthema's als bodem, handhaving en water. Veel mensen hebben het gevoel dat de ernstige milieuoverlast wel opgelost is. Het water en de lucht zijn immers veel schoner geworden. Dit is maar ten dele het geval. De luchtkwaliteit zal binnen 10 jaar waarschijnlijk gaan verbeteren, maar pas bij halvering van de normen is ook de gezondheidsschade verdwenen. Dus hoewel de normen gehaald zullen worden, blijft de luchtkwaliteit nog decennia een bedreiging voor de gezondheid. Ook voor de natuur is de milieukwaliteit nog ver onder de maat. Op deze onderwerpen zien we een onterechte daling van het gevoel van urgentie, waar ook andere milieuthema's de komende jaren onder zullen lijden. Het risico daarop zal toenemen – wellicht ook voor het klimaatprobleem – als de economische tegenspoed doorzet. Maar ook is het mogelijk dat juist door de dominantie van het klimaatprobleem, andere milieuthema's verder worden weggedrukt uit de publieke en bestuurlijke aandacht.

De inrichting van de ruimte

In de ruimtelijke ordening is een belangrijke bestuurlijke trend die van decentralisatie. Provincie en gemeenten krijgen steeds meer taken onder het adagium: centraal wat moet, decentraal wat kan. Onder de nieuwe Wet op de Ruimtelijke Ordening hebben gemeenten een grotere verantwoordelijkheid in het sturen van ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie kan voorwaarden stellen en ingrijpen waar regionale belangen in het geding zijn. Bij de realisatie van nieuwe natuur heeft de provincie bevoegdheden en taken overgenomen van het Rijk.

Steeds duidelijker wordt dat de overheden sterk afhankelijk zijn van anderen bij het realiseren van ruimtelijke opgaven. Het draait daarbij om draagvlak en private initiatieven. Ruimtelijke transformaties of herstructurering worden steeds vaker aangepakt via integrale gebiedsontwikkeling, waarbij overheden nauw samenwerken met investeerders en maatschappelijke organisaties. Bewoners laten zich vaak horen bij ruimtelijke plannen die veelal direct van invloed zijn op hun leefomgeving. Deze betrokkenheid wordt door overheden vaak als lastig

ervaren. Wanneer deze echter goed wordt benut kan deze leiden tot betere plannen, meer draagvlak en vlottere uitvoering.

Terwijl verschillende gebieden in Nederland te maken krijgen met krimp, blijft de druk op de ruimte in Utrecht voorlopig onverminderd hoog. De regio Utrecht behoort tot de top in Nederland en Europa als het gaat om economische groei; Vooral zakelijke dienstverlening en bedrijven op het gebied van innovatie en kennisontwikkeling groeien snel. Dat is voor een belangrijk deel het gevolg van de centrale ligging en het aantrekkelijke vestigingsklimaat van de provincie. De mooie landschappen in Utrecht, met 'het groen' bijna overal dichtbij, zorgen voor een magnetische werking. Het gevolg is een grote dynamiek en vraag naar ruimte: bedrijven zoeken huisvesting, werknemers een woning en de bereikbaarheid vraagt nieuwe voorzieningen. De grote opgave voor Utrecht is om die druk in goede banen te leiden: duurzame keuzen te maken en zorgen dat die keuzen gerespecteerd worden.

Hierbij is er veel maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak voor het benutten van de ruimte binnen bestaande dorpen en steden. Maar we zien ook dat de uitvoering weerbarstig is en dat veel kansen nog niet goed worden benut. Terwijl nieuwe bedrijventerreinen worden aangelegd in de groene ruimte, verloederen bestaande terreinen. Terwijl nieuwe woonwijken worden gebouwd, blijft veel ruimte in de steden (zoals spoorzones en kantoorlocaties) onbenut. Ook bij deze processen blijkt steeds meer de afhankelijkheid van de overheid van de markt en van lokaal draagvlak. De uitdaging ligt erin burgers en bedrijven te betrekken en te ondersteunen bij de realisatie van zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik.

De behoefte aan natuur dicht bij huis, een mooi landschap en mogelijkheden voor recreatie nemen steeds meer toe. Mensen hebben meer vrije tijd en meer behoefte aan ontspanning in een omgeving die rust en ruimte biedt. De ontwikkeling van nieuwe natuur- en recreatiegebieden blijft echter juist achter bij die behoeften en de stedelijke ontwikkeling. Een inhaalslag is hier geboden.

Betekenis voor de NMU

De NMU verbindt aan deze trends de volgende conclusies voor de strategie voor de komende jaren. De NMU zal:

- een actieve rol kiezen als verbinder tussen overheid, bedrijven en burgers; deze rol is nodig omdat deze partijen elkaar nodig hebben bij het realiseren van duurzaamheidsdoelen. De NMU vormt als netwerkorganisatie en onafhankelijk belangenbehartiger voor natuur en milieu een natuurlijke brug tussen deze partijen;
- de urgentie voor fundamentele transitie op het gebied van energie- en ruimtegebruik blijven benadrukken;
- zich minder richten op beleidsontwikkeling en meer op het vergroten en vasthouden van ambities en de doorwerking daarvan in de uitvoering;
- daartoe concrete vernieuwende initiatieven stimuleren, ondersteunen bij koplopers en agenderen bij achterblijvers.

Werkwijzen en doelgroepen

Belangrijke **doelgroepen** van de NMU zijn de beleidsmakers bij de provincie en de gemeenten. We richten ons in toenemende mate op bedrijven en burgers. Omdat daar potentieel veel daadkracht en innovatie zit voor het werken aan een duurzame toekomst. De NMU is sterk geworteld in het provinciebrede netwerk van natuur- en milieuorganisaties, en wil ook (niet georganiseerde) inwoners van Utrecht met hart voor natuur en milieu betrekken bij haar werk.

Met deze diversiteit van doelgroepen heeft de NMU een breed palet van **rollen en strategieën**:

- De NMU ondersteunt en verbindt
De NMU heeft een intensieve relatie met het lokale netwerk van natuur- en milieuorganisaties en betrokken burgers in Utrecht. De komende jaren zal de NMU de banden met lokale natuur- en milieugroepen versterken en de achterban verbreden met nieuwe groepen én bewoners die niet in groepen zijn verenigd. We ondersteunen de groepen bij het realiseren van duurzame ontwikkelingen op het lokale en provinciale niveau met kennis en advies. En bewonersgroepen: voeden de NMU met lokale deskundigheid. Burgerparticipatie is ook voor overheden steeds belangrijker bij het realiseren van doelen en uitvoeren van plannen. De NMU wil hier de rol van intermediair blijven vervullen.
- De NMU agendeert
De NMU voedt het publieke debat met inspirerende visies en publiekscampagnes en enthousiasmeert mensen bij overheid en bedrijfsleven om uitvoering te geven aan die visies. Daarbij zoeken we de samenwerking met kennisinstituten en andere partners.
- De NMU beïnvloedt
Het beleid en de besluiten van provincie en gemeenten proberen we te beïnvloeden ten faveure van een mooie en duurzame provincie. Door de belangen van natuur en milieu voor Utrecht krachtig en goed onderbouwd te benoemen en duurzame oplossingen aan te reiken, dragen we eraan bij dat deze een serieuze plek krijgen in de besluitvorming en het beleid. De voorkeursstrategie daarbij is actieve participatie vroeg in de beleidsontwikkeling. Ons streven is om nieuwe invalshoeken en sterke alternatieven aan te dragen, waarvan een wervende kracht uitgaat.
- De NMU bevordert handhaving
Wanneer het natuur en milieubelang - in strijd met het overheidsbeleid, wet- en regelgeving - niet serieus wordt genomen trachten we dit te waarborgen, zo nodig ook via juridische weg.
- De NMU participeert
We zijn een actieve deelnemer in gebieds(ontwikkelings)projecten; daar bereiken we winst voor natuur en milieu door samen met vertegenwoordigers van andere belangen op één lijn te komen en integrale plannen te maken. Dit vraagt een pro-actieve werkwijze en een grote investering in tijd. We zullen daardoor dus scherp kiezen waar de prioriteiten liggen.
- De NMU initieert en voert uit
De NMU draagt ook zelf bij aan het daadwerkelijk uitvoeren van plannen en beleid. Dit doen we o.a. door onze participatie in gebiedscommissies. Daarnaast nemen we initiatieven met voorbeeldprojecten gericht op overheden en private sleutelpartijen zoals woningbouwverenigingen, ondernemers(organisaties) en ontwikkelaars.

Dit overzicht laat zien dat NMU uiteenlopende rollen en strategieën heeft. We zoeken steeds naar de meest effectieve methode om natuur- en milieubelangen te behartigen. Er is niet één

succesformule voor een effectieve en invloedrijke werkwijze. Deze diversiteit kan ook tot verwarring leiden in onze omgeving. Ons streven is daarom naar onze partners en doelgroepen altijd transparant te zijn over de strategie en rol die we kiezen.

Opgaven voor Utrecht en speerpunten van de NMU

Kernopgave voor “de magneet Utrecht”

Dé grote opgave voor de “magneet Utrecht” in de komende jaren is volgens de NMU het in goede banen leiden van de economische en ruimtelijke dynamiek, zodat deze de kwaliteiten van Utrecht niet uitholt maar juist vergroot. Dat vraagt om een inzet op twee sporen: zorgvuldig ruimtegebruik en investeren in de groene ruimte. Op deze beide sporen komt er een nieuwe opgave bij: het voorbereiden van stad en land op de te verwachten klimaatveranderingen.

Hieronder worden deze sporen verder uitgewerkt. Beide opgaven vragen in de eerste plaats een goede regie door de overheden. Daarnaast is er geld nodig, dat deels beschikbaar is in investeringsprogramma's van overheden, maar niet toereikend. Het is van belang om de sectoren die baat hebben bij de ruimtelijke kwaliteit van Utrecht, vanuit een welbegrepen eigenbelang mee te laten investeren in die kwaliteit. En voor het duurzaam inrichten van de “Magneet Utrecht” is vooral eendrachtige samenwerking van partijen en een groot draagvlak onder de bewoners nodig.

❖ Zorgvuldig ruimtegebruik, de levendige stad en duurzame mobiliteit

Opgaven:

Bij zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik gaan twee doelen hand in hand: de ruimte in bestaand stedelijk gebied wordt beter benut en het opofferen van groene gebieden wordt voorkomen. Steeds opnieuw investeren in de ruimte binnen dorpen en steden is nodig om verloedering te voorkomen en de ruimtelijke kwaliteit daar te versterken. Zo maken we duurzame, levendige steden en voorkomen we een voortgaand verlies van de groene ruimte. Het mes van binnenstedelijke investeringen snijdt daarmee aan twee kanten: het zorgt voor kwaliteitswinst in de stad en behoudt het groen.

Er is veel maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak voor het benutten van de ruimte binnen bestaande dorpen en steden. Maar we zien ook dat veel kansen nog niet goed worden benut. Alle nu bekende woningbouwopgaven voor de komende 30 jaar kennen een grote binnenstedelijke component. Meer dan 2/3 van de opgave in Utrecht wordt binnen het stedelijk gebied van het BRU gepland.

De NMU denkt dat die ambitie gezien het nu extensieve ruimtegebruik zeker haalbaar en ook wenselijk is. Het betekent ook meer mensen, meer voertuigen en meer drukte in de stad. Dit leidt zonder tegenacties tot een hogere milieudruk. Het is van groot belang om tot succesvolle en duurzame projecten te komen die het draagvlak voor deze projecten laten toenemen.

Bij deze transformatie van de stad zal heel veel aandacht nodig zijn voor het veranderende klimaat, dat zonder de juiste maatregelen leidt tot hittestress en wateroverlast. Het is van belang om meer bomen, groene daken en water in de stad de ruimte te geven.

Een laatste en grote opgave op dit thema is de realisatie van duurzame mobiliteit: met combinaties van fijnmazig en hoogwaardig openbaar vervoer, weggebruik door schone voertuigen en uitstekende (elektrische) fietsvoorzieningen is veel te winnen op zowel het vlak van bereikbaarheid als de kwaliteit van de leefomgeving en behoud van natuur en landschap. Alleen wanneer de grote investeringen in mobiliteit in belangrijke mate worden ingezet op deze transitie kan het systeem in de toekomst echt duurzaam worden.

Speerpunten:

- De NMU wil **kwetsbare landschappen en natuurgebieden behouden en ontwikkelen**. We richten onze aandacht op grote of fundamentele ingrepen waarbij een provinciaal belang in het geding is. We zullen de plannen op dat gebied kritisch volgen en duurzame alternatieven uitwerken en laten zien.
- De NMU start het **Adviespunt Lokale Planologie**. Dit adviespunt geeft inhoudelijk en juridisch advies aan georganiseerde burgers die zich richten op het behoud van de groene ruimte en op zorgvuldig ruimtegebruik. Bewoners worden door het adviespunt opgeleid, gestimuleerd en ondersteund om goed aan lokale planprocessen deel te kunnen nemen.
- In samenwerking met de terreinbeherende organisaties zullen we de **uitvoering van lokaal beleid toetsen** aan vastgestelde ruimtelijke plannen en wetgeving.
- De NMU **bevordert de herstructurering van bedrijventerreinen**, zodanig dat ruimtewinst wordt geboekt en de verloedering van bestaande terreinen wordt voorkomen. We doen dit door plannen voor nieuwe bedrijventerreinen kritisch te volgen en alternatieven te laten zien en door bij voorkeur samen met het bedrijfsleven en overheden goede praktijken voor zorgvuldig ruimtegebruik te ontwikkelen.
- De NMU **zet in op herstructurering naar de levendige, duurzame stad**. De NMU zal op een aantal plaatsen duurzame plannen aanjagen, ondersteunen en verder uitwerken. Doel is dat op deze voorbeeldlocaties de binnenstedelijke opgave maximaal wordt gerealiseerd terwijl de kwaliteit van de leefomgeving er ook op vooruit gaat. Per locatie gaan we aan de slag met onderwerpen als energiebesparing, tegengaan van warmte-eilanden, het bergen en vasthouden van (schoon) water, schone lucht, parken en groene daken. Dit doen we met gemeenten, marktpartijen, woningbouwcorporaties en burgers.
- De NMU zal stimuleren dat **de ruimtelijke structuurvisie** van de provincie die in 2012 wordt vastgesteld inhoudelijk inzet op zorgvuldig en duurzaam ruimtegebruik en ook de geschikte bestuurlijke instrumenten bevat om de uitvoering daarvan te borgen.
- De NMU zet in op het voorkomen van nieuwe wegdoorsnijdingen in het landschap en de **transitie naar duurzame mobiliteit**. We doen dit door het stimuleren van visieontwikkeling en debat, participeren bij voorkeur actief en vroeg in de planontwikkeling. Ook zetten we in op uitvoeringsprojecten voor duurzame mobiliteit, zoals fietsvoorzieningen, elektrisch vervoer (scooters) en mobiliteitsmanagement. Zaken die ook van groot belang zijn voor het realiseren van de klimaatdoelstellingen.

❖ **Investeren in natuur en landschap**

Opgaven:

Een grote bedreiging voor de natuur en het landschap is de druk op de ruimte en de versnippering van gebieden door bouwen en verkeer. Het plaatselijk tekort aan schoon water en de nog steeds veel te grote stikstofbelasting bedreigen de biodiversiteit. En de klimaatverandering maakt de natuur nog kwetsbaarder en zorgt ook voor nieuwe opgaven. Voor het behoud en herstel van de biodiversiteit zijn grote en onderling verbonden natuurgebieden van belang. En ook voor water is meer ruimte nodig, ruimte voor waterberging in tijden van overlast, ruimte voor het vasthouden van schoon water zodat verdroging in tijden van neerslagtekort kan worden voorkomen en de bodemdaling in de veengebieden kan worden beperkt.

Het bestuurlijke draagvlak voor de realisatie van sterke natuurgebieden lijkt op sommige terreinen te verminderen en de financiering staat onder druk. De maatschappelijke steun voor de natuurdoelen is juist erg groot. Het is zaak die steun zichtbaar te maken en de basis te laten vormen voor het vasthouden van de ambities.

Voor het landschap zijn ook de veranderingen in de landbouw - de snelle schaalvergroting en ook intensivering van het agrarische gebruik – van belang. Het beheer van het landschap komt daarmee onder druk, ondanks de inspanningen rond agrarisch natuurbeheer bij een groot deel van de agrariërs. De agrarische productie door op de wereldmarkt georiënteerde ondernemers leidt steeds minder ‘vanzelf’ tot een mooi landschap, met koeien en vogels in de

wei, rijke slootkanten en mooie bedrijfsgebouwen. Deze situatie vraagt om sturing door de overheid en passende financiering voor goed agrarisch beheer.

Een derde opgave ligt in het ontwikkelen van groene recreatiegebieden dicht bij de stad, het goed bereikbaar maken van deze gebieden en het toegankelijk maken van het agrarisch landschap voor recreatie.

Speerpunten:

- De NMU zet zich in voor de tijdige **realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur en groengebieden rond de stad**. Aankoop en inrichting van de natuur in de EHS ligt bij de terreinbeherende organisaties. Vanuit onze positie binnen de gebiedscommissies en in het advieswerk richting de provincie ondersteunt de NMU deze inzet, maar we richten ons met name op de realisatie van de milieukwaliteit die nodig is voor het goede functioneren van de natuurgebieden: voldoende water van goede kwaliteit, terugdringen van de stikstofbelasting.
- De NMU voert projecten uit gericht op **ontsnippering van de natuur**: door maatregelen op het wegennet of (op de Heuvelrug) door een betere ruimtelijke afstemming met verblijfsrecreatie.
- De NMU stimuleert dat **ook buiten de EHS een natuurrijk landschap** bestaat, van groot belang voor de biodiversiteit. We ondersteunen het agrarisch gebruik en beheer dat daaraan bijdraagt, ook met de voortgaande schaalvergroting in de landbouw.
- Speciale aandacht geeft de NMU aan de waarden **stilte en duisternis**; we zullen het beter bewaken van deze waarden via publieksgerichte projecten onder de aandacht van bestuurders brengen.
- De NMU agendeert het **voorkomen en saneren van verrommeling** van het landschap en het **versterken van landschappelijke kwaliteit**. De NMU zal gemeenten en provincie, maar ook private partijen die hier invloed op hebben, daartoe stimuleren. Ook beogen we in allianties met private partijen in het landelijk gebied visies te ontwikkelen op het koppelen van economische dynamiek aan versterking van landschappelijke kwaliteit.
- De NMU stimuleert de **visieontwikkeling op klimaatverandering in het landelijk gebied** en zoekt daarbij de samenwerking met andere partijen in het landelijk gebied op. De klimaatverandering noodzaakt tot aanpassingen in het gebruik van de ruimte. Er is meer ruimte nodig voor het bergen en vasthouden van water. En ook voor het duurzaam functioneren van natuur- en landbouwgebieden is adaptatie nodig.

Integrale gebiedsontwikkeling

Veel duurzaamheidsambities kunnen verwezenlijkt worden binnen gebiedsontwikkelingsprojecten. Actuele projecten in Utrecht zijn Rijnenburg, de A12-zone, maar ook transformaties in de groene ruimte waarbij de EHS wordt gerealiseerd in combinatie met het duurzamer maken van de waterhuishouding en het versterken van de landbouw zijn hieronder te vatten.

De NMU zal participeren in grote gebiedsontwikkelingsprojecten om te stimuleren dat deze in de groene ruimte leiden tot een mooi landschap, een duurzame waterhuishouding en rijke natuur en in het stedelijk gebied tot een energieneutrale en levendige stad. We richten ons daarbij op enkele gebieden die staan voor grote functieveranderingen. De NMU vervult hier de rol van adviseur of co-producent. En we zetten in op het betrekken van bewoners en bevorderen van participatie.

❖ **Energiebesparing, energietransitie en duurzaam ondernemen**

Opgaven:

De directe leefomgeving zal de komende jaren steeds meer beïnvloed worden door klimaatverandering die onder andere leidt tot waterproblemen en warmtestress. Het mondiale klimaatprobleem wordt op lokale schaal veroorzaakt en mensen en bedrijven zijn zich steeds meer bewust van de betekenis van hun eigen handelen hierin. Ook zijn er miljoenen mensen die

klimaatverandering hebben gekoppeld aan hun eigen interesses als ontwikkelingssamenwerking, gezondheid, natuurkwaliteit en de mondiale veiligheid. Hierdoor ontstaat een steeds groter draagvlak voor het nemen van maatregelen.

De NMU steunt het streven van Utrecht om in 2040 tot een klimaatneutrale provincie te komen. Daartoe moeten goede plannen en initiatieven ontwikkeld worden. De NMU investeert in het netwerk van mensen en organisaties die oplossingen hebben voor deze uitdaging. En in het bekend maken van de opgave en de redenen waarom deze ambitie zo van belang is, niet alleen voor Utrecht, maar voor een veel groter gebied.

Energiebesparing wordt nu echt opgepakt als belangrijke opgave. De energie wordt schaarser en duurder, waardoor er ook een steeds grotere economische prikkel ontstaat om werk te maken van energiebesparing. Ook hebben woningbouwcoöperaties, gemeenten en rijk afgelopen jaren goede afspraken gemaakt over de labeling van huurwoningen en isolatie bij renovatie. Deze afspraken zullen in daden omgezet worden.

De ambities voor duurzame energieopwekking zijn terecht hoog, maar de realisatie verloopt te traag. De discussie hierover zal de komende jaren aan scherpte winnen: er kan geen windmolen verschijnen zonder heftig debat.

Voor het realiseren van een klimaatneutrale provincie is de transitie naar een duurzame mobiliteit een belangrijke voorwaarde (zie hierboven).

De rol van het bedrijfsleven om leefbaarheidsdoelen te halen is veel belangrijker geworden en wordt door koplopers met verve opgepakt. Afgelopen periode heeft het bedrijfsleven zelf een aantal concepten ontwikkeld, waaronder Cradle to Cradle en klimaatneutraal, waarin innovatie wordt gebruikt om de milieudruk te verminderen. In de komende periode zal volop ingezet moeten worden op het ondersteunen van deze koplopers en het meekrijgen van de achterblijvers. Publiciteit is daarbij een belangrijk middel.

De traditionele tegenstellingen tussen milieu en economie zijn minder scherp geworden en het bedrijfsleven zoekt steeds vaker samenwerking met maatschappelijke organisaties om hun maatschappelijk verantwoord ondernemen-beleid aan te scherpen, maar ook om hun duurzaamheid meer voor het voetlicht te brengen. Voor ons is het een grote uitdaging om het enthousiasme voor duurzame productie te ondersteunen en te voeden met nieuwe ideeën, en tegelijkertijd kritisch te zijn op *greenwashing* en uithollen van het begrip duurzaamheid.

Speerpunten:

- De NMU ondersteunt de **energiebesparing in bestaande bouw**. Onze bijzondere aandacht krijgen de woningbouwcorporaties en de eigenaren van de vele historische gebouwen en beschermde monumenten in Utrecht. We richten ons daarbij op het realiseren van de juiste randvoorwaarden op het lokale schaalniveau. Daarnaast zullen we de opgave voor duurzame energieopwekking en energiezuinige bouw verknopen met onze inzet op de levendige stad.
- De NMU organiseert grotere **publieksacties rondom energiebesparing**. Ook na het klimaatstraatfeest II willen we mensen helpen met het nemen van stappen in hun eigen omgeving. We proberen onze acties te laten aansluiten bij het concept van Transition Towns uit Engeland. Transition Towns zijn buurten die samen de uitdaging aangaan om hun impact op het milieu terug te brengen.
- De NMU zal verder gaan met het **aanjagen van de duurzame energieproductie**. We zoeken hierbij naar oplossingen op kleine en grote schaal, want alle opties zullen daarbij benut moeten worden. Windenergie zal een belangrijk onderwerp zijn maar ook andere energievormen die bijdragen aan een klimaatneutrale provincie zullen worden gestimuleerd.
- Energieopwekking op kleine schaal pakken we op aan de hand van **“de klimaatneutrale wijk”** een samenwerkingsverband tussen woningbouwcorporaties, energiebedrijven en de gemeente Utrecht. De kennis die daarin naar boven komt, zal de NMU snel uitdragen en verspreiden over andere gemeenten. Daarnaast willen we alle vormen van duurzame energie versnellen, door stimuleringsregelingen aan te dragen en door energieopwekking in structuurvisies in te brengen.

- Ook het landelijk gebied kan en moet een grote bijdrage leveren aan **duurzame energieopwekking en energiebesparing**. De NMU zal met gebiedspartners in de verschillende gebieden een toekomststrategie uitwerken en projecten stimuleren die tot resultaten leiden op de korte termijn.
- We gaan **met de 5 grootste vervuilers in Utrecht in gesprek** over hun impact op het klimaat om te onderzoeken of we kunnen komen tot een strategie om in 2030 de uitstoot aanzienlijk te hebben teruggebracht. De NUON centrale heeft daarbij onze bijzondere aandacht.
- Met individuele bedrijven en met de Kamers van Koophandel willen we werken aan een beter **duurzaam ondernemersklimaat** (klimaatstrategieën voor vervuilers, de aanwending van subsidieregelingen etc), en gaan we onderwerpen op het vlak van duurzaamheid gezamenlijk breder uitdragen. Onderwerpen zijn Cradle to Cradle, klimaatneutraal en duurzame planontwikkeling op bedrijfsterreinen in Utrecht.

Ontwikkeling van de organisatie

Het geheel van speerpunten vormt een ambitieus programma voor de komende jaren. Dat vraagt veel van de organisatie. De NMU kan dit alleen op een effectieve manier invullen als we aan een aantal zaken intern goede aandacht besteden.

In de eerste plaats is de brede agenda van de NMU een kracht die het mogelijk maakt altijd te kiezen voor een integrale benadering van duurzaamheidsopgaven. Maar dit is voor de kleine organisatie die we zijn ook een mogelijke valkuil, vanwege door de kans op versnippering van het werk. Het is dus steeds zaak goed de focus te kiezen, zowel op thema's als op strategie. Dit zal gebeuren bij het opstellen van de jaarlijkse werkplannen.

Voorts is de specifieke positie van de NMU in het Utrechtse netwerk een belangrijke succesfactor. We zijn breed erkend als onafhankelijk belangenbehartiger voor milieu, natuur en landschap, hebben veel contacten bij de provinciale en gemeentelijke overheden, kennen voorlopers bij bedrijven, en hebben een goede toegang tot lokale natuur- en milieuorganisaties. Deze positie in het netwerk moeten we behouden, verder ontwikkelen én beter benutten. Met name door de samenwerking met bedrijven en kennisinstututen te versterken kan de NMU aan slagkracht winnen.

Wat betreft de verbinding met lokale organisaties en actieve, betrokken burgers in de provincie: ook dit is een kracht van de NMU die om vernieuwing vraagt, verder ontwikkeld wordt en ook zichtbaarder moet worden gemaakt. We zullen de komende jaren investeren in het ontwikkelen van nieuwe vormen van binding, passend bij deze tijd. Dat is van belang om het draagvlak te laten zien voor de zaken waar de NMU voor staat en om deze actieve burgers te ondersteunen bij hun werk op lokaal niveau. Burgerparticipatie is ook voor overheden van groot belang bij de realisatie van beleid en de NMU kan hierbij een ondersteunende en verbindende rol vervullen.

De NMU zal een grotere inzet plegen op het goed voor het voetlicht brengen van onze visie en successen. Ook de grotere inzet die we willen plegen op het laten zien van goede voorbeelden van koplopers en het stimuleren van het "peloton" vraagt een grotere inspanning op communicatiegebied. Een grotere effectiviteit kan bereikt worden met wat minder projecten met meer uitstraling.

Hoe relevant het werk van de NMU ook is als bewaker en aanjager van duurzaamheid, de komende jaren zal het niet makkelijker worden om onze projecten te financieren. We zullen inzetten op het behouden van bestaande financiering vanuit de provincie en Nationale PostcodeLoterij, en zoeken naar verdere verbreding van onze financiële basis. We onderzoeken daartoe mogelijkheden voor cofinanciering op projecten door bedrijven en ook Europese fondsen.

Tot slot de samenwerking met de Provinciale Milieufederaties. Deze is en blijft van groot belang voor het delen van ervaringen, benutten van successen elders, vergroten van de slagkracht, en het benutten van fondsen (nationaal en europees). De NMU zet zich in voor het vergroten van de effectiviteit van deze samenwerking.